

בית הספר פדרמן למדיניות ציבורית
THE FEDERMANN SCHOOL OF PUBLIC POLICY
المدرسة على اسم فديرمان للسياسة العامة

האוניברסיטה העברית בירושלים
הפקולטה למדעי החברה
ביה"ס ע"ש פדרמן למדיניות ציבורית

נייר מדיניות בנושא: צמצום תופעת האובדנות

שם הלקוח ותפקידו: מר ניצן הורוביץ – שר הבריאות.

מרצים:

פרופ' מומי דהן

הגב' חנה קדרון

מר שאול מרידור

מגישים: ליטל אייזן-סטי, אדו פולק

מספר מילים: 3,498

תאריך הגשה: 27.07.2021

ירושלים, התשפ"א 2021

תוכן עניינים

3.....	תמצית מנהלים
3.....	רקע
7.....	הגדרת הבעיה
8.....	חלופות
8.....	חלופה א': "כל המציל נפש אחת"
8.....	חלופה ב': "Meet-גברים למען החיים"
9.....	חלופה ג': "הושט ידך וגע בס"
10.....	הערכת חלופות
15.....	המלצה
16.....	לוח 1 : מטריצות חלופות במונחים טבעיים
16.....	לוח 2 : מטריצות חלופות במונחים בני השוואה
17.....	לוח 3 : ניתוח רגישות
17.....	לוח 4 : ישימות פוליטית
18.....	נספח 1 : הלקוח
19.....	נספח 2 : טבלת הערכת חלופות
21.....	נספח 3 : טבלאות לחישוב עלויות החלופות
24.....	רשימת מקורות

תמצית מנהלים

תופעת האובדנות מהווה סיבת מוות מרכזית בישראל ובעולם. על פי ארגון הבריאות העולמי, (World health organization, WHO), כמיליון אנשים ברחבי העולם מתים כל שנה מהתאבדות, משמע מוות אחד כל 40 שניות. האובדנות, גורמת לפגיעה בנפש וכתוצאה מכך משאירה חותם על החברה ועל המשפחה, תוך כדי פגיעה ברווחת המשפחה. בישראל בשנת 2018 נרשמו 449 מקרי אובדנות. העלות למשק כתוצאה ממקרים אילו מסתכמת בכ-2.5 מיליארד ₪ בשנה. הבעיה הינה שקיים כשל הסברתי בנוגע לתופעת האובדנות, המתבטא באי הפצת ידע רלוונטי לציבור לזיהוי התופעה, חוסר במתן כלים וחוסר במעגלי תמיכה לסובלים ממחשבות אובדניות ולסביבתם, על מנת לסייע במניעת התופעה.

כדי להתמודד עם תופעה זו ההמלצה הינה הפעלת תכנית חינוכית בנושא אובדנות ומניעתה, מותאמת לילדים ולבני נוער. בשלב הראשון, החל מכיתות ד' ב-75 בתי ספר יסודיים ועל יסודיים ברחבי הארץ, ובשלב השני, תתפרס התוכנית על כלל בתי הספר בארץ (מותנה בהצלחת התוכנית). התוכנית תיתן כלים להתמודדות עם התופעה, ותפתח אצל הילדים ובני הנוער כישורי חיים לעתיד.

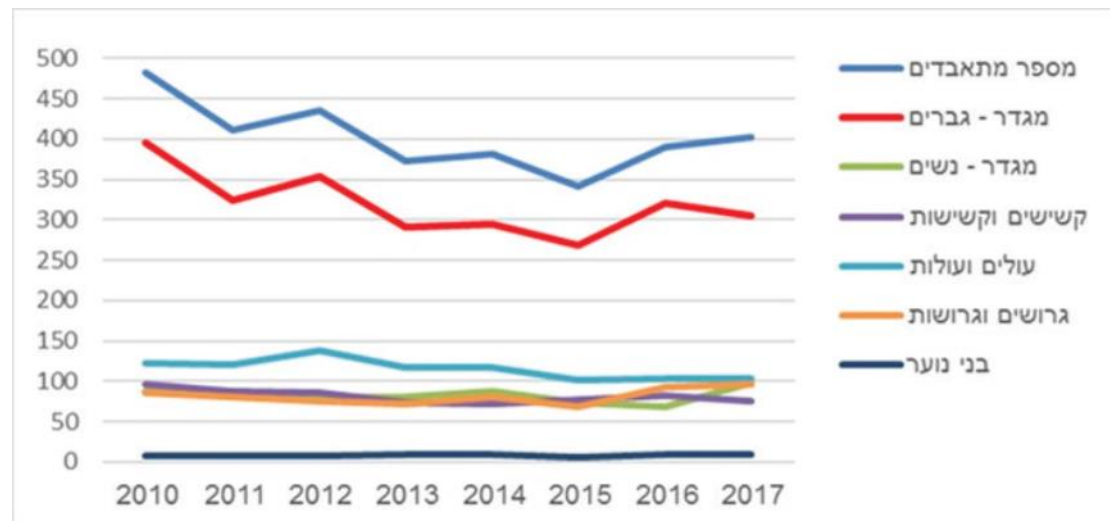
רקע

אובדנות היא תופעה המתקיימת בכל העולם ויכולה להתרחש בכל שלבי החיים. גורמים חברתיים, פסיכולוגיים, תרבותיים ואחרים, כגון הפרעות נפשיות, טראומה, משבר כלכלי ואבטלה, מחלה וכאב כרוניים, או שילוב ביניהם, עלולים להגדיל את הסיכון לאובדנות. אובדנות היא בבחינת טאבו בחברה, נושא שלא מדברים עליו. מצבי דחק (סטres), עלולים להגביר את התופעה, בהם מצבים של בדידות ולחץ. בספרות המקצועית זוהו קבוצות אוכלוסייה שונות המתאפיינות בסיכון מוגבר, כגון מהגרים או אנשים מגיל 70 ומעלה.¹ ממדי התופעה: על פי נתוני משרד הבריאות בשנת 2018 התאבדו בישראל 449 אנשים ו-6,838 ניסו להתאבד. מכלל המתאבדים, 412 (91%) הינם מקרב האוכלוסייה היהודית ו-37 (8%), מקרב האוכלוסייה הערבית. כ-22% מכלל המתאבדים הינם עולים ותיקים וחדשים בעיקר עולים מברית המועצות לשעבר ומאתיופיה. בספרות מתקשרים אחוזי האובדנות הגבוהים של העולים, עם התלישות והקשיים (חוסר בשפה, קשיים בתעסוקה) שהם חווים בישראל.

¹ מרב פלג-גבאי, "נתונים על אובדנות ועל פנייה לטיפול נפשי בישראל בשנת התפרצות מגפת הקורונה" הכנסת, מרכז המחקר והמידע. 2021

כ-12% מכלל המתאבדים הינם צעירים מתחת לגיל 24. מבחינה מגדרית, התאבדויות שכיחות יותר אצל גברים מאשר אצל נשים ובדגש על גברים גרושים. לפי הספרות גברים פונים פחות בסיוע לעזרה נפשית.

טבלה 1 : מתאבדים לפי קבוצות באוכלוסייה

נתונים ממשרד הבריאות, בעיבוד משרד מבקר המדינה 2020

על פי ארגון הבריאות העולמי, שיעור ההתאבדות בישראל הינו 5.5 לכל 100.000 תושבים ואילו שיעור המתאבדים מקרב הגברים בישראל, הינו 8.4 לכל 100.000.

טבלה 2 : נתונים מארגון הבריאות העולמי 2016 :

מדינה	אובדנות ל-100.000 תושבים
USA	13.1
OECD	12.4
UK	7.5
ISRAEL	5.5
GREECE	4.2

העלות למשק ממעשי אובדנות בישראל, היא כ-2.5 מיליארד ₪ בשנה, והעלות על ניסיונות אובדנות, היא כ-6 מיליארד ₪.²

נתוני האובדנות בישראל אף הם אינם מלאים. על פי הערכות משרד הבריאות זהו דיווח חסר ולמעשה המספר גבוה בכ-25% יותר במקרים לא מדווחים.³

ישראל נמצאת במקום טוב יחסית למדינות אחרות (טבלה מספר 2), על אף כי עד כה לא נאספו בישראל נתונים רשמיים מקיפים ולא נערך עדיין מחקר נרחב על השלכות מגפת הקורונה בארץ מבחינת בריאות הציבור בהיבט הנפשי והסכנה לעליה במספר מקרי האובדנות. בפרסומים ראשוניים בישראל ובעולם, מתוארים ממצאים המעידים בחלקם על גידול במספר המדווחים על תחושות חרדה ודיכאון בתקופת המשבר. גורמים כבידוד חברתי, לחץ כלכלי, אבטלה, נגישות פחותה של שירותים חברתיים וקהילתיים וערעור תחושת הביטחון הבסיסית, מעלים את ההסתברות לעליה של תופעת האובדנות בעתיד הקרוב.⁴ הספרות מלמדת שמשברים הולכים יד ביד עם התאבדויות. גם אבטלה היא טריגר למעשי אובדנות, בעיקר אצל גברים. לפי מומחים בתחום, משבר הקורונה הביא לעליה משמעותית של 35% בפניות לקווי הסיוע הנפשי שבהן היה תוכן אובדני.⁵ על פי יו"ר המועצה הלאומית למניעת אובדנות אמנם עדיין אין עליה בשיעור ההתאבדות בישראל, אך מכה כזו עתידה להגיע. על כן חשוב להתכונן לכך ולהוציא אל הפועל תכנית למניעת אובדנות שתמנע התאבדויות בעתיד הקרוב. כדוגמה להצלחה ניתן להביא את צה"ל. בצה"ל, חלה ירדה של 75% במקרי ההתאבדות מ-2006 ל-2018 מאז החל להפעיל תכנית ייעודית למניעת אובדנות.

² עלות ממוצעת של סך דרגות הפציעה לפי נוהל פר"ת ודו"ח מבקר המדינה, דוח שנתי 2020. עמ' 313
³ עידית נדב, לשכת המשנה למנכ"ל, משרד הבריאות, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 19 בנובמבר 2019. ראו גם: מרב פלג-גבאי, סוגיית ההערכה של תוכניות לאומיות ושל אסטרטגיות למניעת אובדנות, עמ' 3.

⁴ נתונים על אובדנות ועל פנייה לטיפול נפשי בישראל בשנת התפרצות מגפת הקורונה (knesset.gov.il)
⁵ The Marker "המכה עוד תבוא" ינואר 21

טבלה מספר 3 : אובדנות וניסיונות התאבדות על פני זמן

ממדים על פני זמן	אובדנות	ניסיונות
2005	444	4,886
2008	402	5,148
2011	411	5,521
2014	382	6,249
2018	449	6,785

נתונים מאתר משרד הבריאות בישראל בנושא אובדנות.

תופעת האובדנות, מגלמת בתוכה בושה ופחד, אינה מדוברת ואינה מונגשת לציבור. בישראל קיימת תכנית לאומית למניעת אובדנות שהושקה בדצמבר 2013, באחריות משרד הבריאות, אך על פי מבקר המדינה, שבחן את הנושא, בשנת 2020, לא גובשה תכנית רב שנתית להפעלת התוכנית.⁶ משרד הבריאות קיבל תקציב ייעודי להפעלת התוכנית למניעת אובדנות בשיתוף משרדי ממשלה נוספים (קליטה, חינוך, רווחה), אך לא נוצרו שיתופי הפעולה הנחוצים כדי להוציא אל הפועל את התוכנית. בנוסף, משרד הבריאות השתמש רק במחצית מהתקציב שקיבל ממשרד האוצר, מתקציב של 110 מיליון ₪, הועברו למען התכנית רק כ- 51 מיליון ₪. גם התקציב שהיה מיועד לעבור למשרדים השותפים, לא הועבר במלואו. על פי דו"ח מבקר המדינה⁷ יש צורך בהגברת המודעות לתופעה בקרב הציבור. התוכנית שהייתה מיועדת להתחיל ברשויות המקומיות לא התחילה. כמו כן, תכנית שהחלה בבתי הספר דרך אגף שפ"י (שרות פסיכולוגי ייעוצי), לא הצליחה לתת כלים ולרתום את המורים לתוכנית. וזאת מכיוון שהמורים לא קיבלו הכנה מתאימה לקראת המשימה שלהם וגם לא ניתנו להם תמיכה ומענה בזמן אמת. התפיסה המנחה להתמודדות עם התאבדויות בעולם בכלל ובארץ בפרט היא שתוכנית לאומית צריכה לכלול מספר מרכיבים ביניהם, ביטול הסטיגמה המתלווה לתופעה על ידי הגברת המודעות של הציבור, פיתוח מיומנויות להתמודדות של משפחות ומטפלים, ולהביא למעורבותם הפעילה בתוכניות הטיפול.

⁶ מבקר המדינה, דוח שנתי 2020.ב70
⁷ מבקר המדינה, דוח שנתי 2020.ב70

קיים כשל הסברתי בנוגע לתופעת האובדנות, המתבטא באי הפצת ידע רלוונטי לציבור לזיהוי התופעה, חוסר במתן כלים וחוסר במעגלי תמיכה לסובלים ממחשבות אובדניות ולסביבתם, על מנת לסייע במניעת התופעה.

על פי פרופ' יוסי לוי בלו מהמרכז האקדמי רופין, "המרכיב המרכזי של הגברת המודעות הוא חשיפת הציבור למידע על תופעת ההתאבדות וחומרתה, ובכך להקל על המוטיבציה ללמוד על הנושא"⁸. בישראל, לא מתקיים מערך הסברתי, לאומי, על תופעת האובדנות וניסיונות האובדנות - לא בקמפיינים ולא במדיות השונות. על פי סקרים שנעשו, הציבור איננו מודע להיקף התופעה ולעובדה שניתן למנוע אותה. העלמת התופעה מהשיח הציבורי, אינה מאפשרת לציבור להתגונן מפני התופעה. קמפיינים הם כלי אסטרטגי לפנייה לציבור בהעלאת המודעות למניעת אובדנות ויש לכוונם לאוכלוסיות שבסכנה להתאבדות (גברים⁹, עולים חדשים¹⁰ וכו'). תוכניות התערבות בבתי הספר ובקהילה הן אפקטיביות במניעת אובדנות, מכיוון שמעלות את המודעות ונותנות כלים לסביבה באיתור ובזיהוי של אדם בעל מחשבות אובדניות.¹¹ בתוכנית הלאומית בניו זילנד, צוינה חשיבות המעקב הקהילתי אחרי אנשים בסיכון. על פי מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אחד ממעגלי ההתערבות למניעת אובדנות הוא מעגל המקיף את הציבור הרחב, הן דרך הסברה כללית והן דרך הסברה קבוצתית לציבור בקהילה. ילדים ובני נוער, הם אוכלוסייה מיוחדת, להם נדרשת אסטרטגיה מותאמת עם התערבות מוקדמת כבר בתחילת התהליך האובדני.¹²

קמפיינים ברחבי העולם ומאמרים מצביעים על חשיבותו של קמפיין הסברה למניעת אובדנות בנושאים של: מודעות חברתית, פנייה למוקדי חרום, עליה בפניות לטיפול נפשי, העלאת חוסן והתמודדות עם התדמית השלילית ושבירת הטאבו בנושא. על פי קמפיין להעלאת המודעות בנושא אובדנות שנערך בגרמניה בשילוב מחקר מלווה, הייתה ירידה של כ-24% בניסיונות התאבדות. בעקבות הצלחתו, האיחוד האירופי מממן את אותו קמפיין ב-16 מדינות נוספות.¹³

⁸ פרופ' יוסי לוי בלו, "Effect of Relative Versus Absolute Quantitative Messages Regarding Suicide on the Perceived Severity of the Phenomenon", עמ' 592, 2020

⁹ שטרקמן רותם, "מתאבד מתלבט עד הרגע האחרון. גם אחרי שהוא קופץ", The Marker 2020

¹⁰ מבקר המדינה, דוח שנתי 70.2020, עמ' 320

¹¹ פרופ' יוסי לוי בלו, ראש המרכז לחקר האובדנות והכאב הנפשי במרכז האקדמי רופין

¹² הכנסת, מרכז המחקר והמידע, 2011, עמ' 15

¹³ הכנסת, מרכז המחקר והמידע, 2013

חלופות

מטרת שלוש החלופות הינה לצמצם את מקרי האובדנות על ידי הפצת ידע בציבור, החלופות כולן, שייכות למשפחת הידע בטיפולוגיה של סטון.

חלופה א': "כל המציל נפש אחת"

קמפיין להעלאת המודעות לאזרחי המדינה על תופעת האובדנות על ידי פרסום מותאם (בשפות שונות ולמגזרים שונים) בטלוויזיה, רדיו, עיתונות, שלטי חוצות, עלונים, ניו מדיה. עלות הקמפיין 92.5 מיליון ₪ ל-5 שנים. הקמפיין יעלה לאוויר ב-1/1/2022

עד היום לא בוצע קמפיין למניעת אובדנות, לציבור הרחב בישראל. קמפיין כמו זה יכלול העלאת המודעות הן לאנשים עם נטיות אובדניות והן לציבור הרחב לזיהוי תסמינים ולפעולות מצילות חיים.

הקמפיין, ינוהל על ידי ספק מומחה בתחום ויתפרש על פני חמש שנים. בתקופה הראשונה יעלה לאוויר באופן מוגבר בפרסומות של מהדורות החדשות וכן במדיות השונות, בשפות שונות ולאחר מכן פעם, פעמיים בחודש בטלוויזיה וברדיו, אך ימשיך באופן רציף בניו מדיה. אחת לחצי שנה, תיערך בקרה לגבי התקדמות הקמפיין והשגת מטרותיו על ידי סקרים בקרב הציבור.

חלופה ב': "Meet-גברים למען החיים"

הקמת מערך קורסים ייעודיים, להסברה והפצת ידע למניעת אובדנות לגברים מכלל המגזרים וכן לגברים עולים חדשים ועולים ותיקים ב-25 רשויות מקומיות אשר ישקפו את כלל האוכלוסייה בסיכון. הרשויות יכללו נציגות מגוונת של אוכלוסייה כללית, מגזרית (חרדים, ערבים), עולים (חבר העמים, אתיופים), ערי מרכז וערי פריפריה.

עלות החלופה 69 מיליון ₪ ל-5 שנים. מערך הקורסים יחל ב-1/9/2022

הקורסים ינגישו ידע כללי על נושא האובדנות ומניעתה עם דגשים ייחודיים לאותה האוכלוסייה הייעודית באותה רשות. המשתתפים בקורסים יקבלו כלים, דרכם ילמדו כיצד ניתן לבקש עזרה מקצועית ממטפלים בבריאות הנפש, וכן ילמדו כיצד ניתן להיעזר בסביבה כדי לא להישאר לבד עם המצוקות והתחושות הקשות. המשתתפים יבינו את חשיבות השיתוף של הסביבה הקרובה למניעת התופעה. בנוסף, יינתנו כלים כיצד לזהות מצוקות של האחר והפנייתו לאנשי המקצוע. הקורס ייערך 4 פעמים בשנה, כל קורס יכלול 12 מפגשים לכ-30 משתתפים (סה"כ 3000 משתתפים כל שנה), ויועבר על ידי פסיכולוגים/ עובדים סוציאליים מטעם משרד הבריאות בשיתוף העירייה.

הקורסים יהיו פתוחים גם לנשים שתוצנה להשתתף בהם ולקחת חלק פעיל בזיהוי, איתור ומניעת תופעת האובדנות אצל גברים. לפי פרופ' בלו,¹⁴ גברים מתאבדים פי ארבעה יותר מנשים, בעולם המערבי. לדבריו, לגברים קשה לקרוא לעזרה ולבטא מצוקה. הקורונה, ביחד עם האבטלה שנוצרה אף החריפו את המצוקה אצל גברים בעיקר, והגבירו אצלם תחושות של דיכאון וחרדה.

הפעלת התוכנית למניעת אובדנות ברשויות המקומיות: במרץ 2018 התקשר משרד הבריאות עם ספק מסוים לצורך מתן שירותים להטמעת התוכנית ברשויות המקומיות. באפריל 2019 המשנה למנכ"ל משרד הבריאות, שמונה כיו"ר ועדה לעניין זה, הורה לספק להכין תכנית עבודה להפעלת התוכנית ב-20 רשויות מקומיות ששיעור ההתאבדויות בהן הוא הגבוה ביותר. בביקורת עלה כי מאז מאי 2019 התוכנית עדיין לא החלה לפעול באף אחת מ-25 הרשויות המקומיות האמורות שאושרו ע"י הוועדה המתכללת.¹⁵ כדי שהפעם זה יצלח, ההמלצה הינה להקים ועדת היגוי המייצגת את כלל הגורמים הקשורים להפעלת התוכנית וכך לחזק את שיתוף הפעולה להצלחתה.

לאור חשיבות הנושא של מניעת תופעת האובדנות ולאור משבר הקורונה, יש לשלב את השלטון המקומי בפרויקט. לצורך הצלחת התוכנית, יש לרתום את ראשי הרשויות ואת ההנהלה הבכירה שלהם, על מנת לפרסם ולהוציא אל הפועל את התוכנית לתושבים.

חלופה ג': "הושט ידך וגע בס"

הקמת תכנית חינוכית בנושא אובדנות ומניעתה, מותאמת לילדים ולנערים ונערויות בגיל ההתבגרות. מיועד לאוכלוסיית הילדים והמתבגרים החל מכיתות ד' ב-75 בתי ספר יסודיים, חטיבות הביניים ובתי ספר על יסודיים ברחבי הארץ, סך הכול ישתתפו כ-36,000 תלמידים בשנה הראשונה.

עלות החלופה 42 מיליון ₪ ל-5 שנים. התוכנית תחל ב-1/9/2022.

בניית תכנית חינוכית לתלמידי כיתות ד' עד י"ב ב-75 בתי ספר ממגזרים שונים ברחבי הארץ. התוכנית תתחיל כפיילוט ב-25 רשויות מקומיות שבהם שיעור ההתאבדויות הינו הגבוה ביותר, בשלושה בתי הספר – בית ספר יסודי אחד ושני בתי ספר על יסודיים בכל רשות.

בכיתות ד' עד ו' יתקיימו שני מפגשים שנתיים בכיתות. תכני השיעורים יותאמו לגיל הילדים ולמידת הבנתם. בכיתות ז' התוכנית תמשך כחצי שנה, עם מפגשים באורך שעה שייערכו פעמיים בחודש. בכיתות ח' ומעלה ייערכו שני מפגשים שנתיים כל אחד למשך שעה, בתחילת השנה ובסופה

¹⁴ שטרקמן רותם, "מתאבד מתלבט עד הרגע האחרון. גם אחרי שהוא קופץ", 2020,

¹⁵ מבקר המדינה, דוח שנתי 2020, עמ' 390

על מנת לרענן את התכנים. יש לציין שהתוכנית תועבר כל שנה כך שהתלמידים יהיו חשופים אליה מידי שנה.

התוכנית תועבר על ידי פסיכולוגים/ עובדים סוציאליים, מטעם משרד הבריאות בשיתוף העירייה ובתי הספר. הקורסים ינגישו ידע כללי על נושא האובדנות ומניעתה עם דגשים ייחודיים לאותה האוכלוסייה הייעודית באותו בית הספר. המורים באותם בתי ספר, יעברו קורס להעלאת המודעות שלהם והיכרות עם התופעה וזיהוי סימני מצוקה. התוכנית תכלול מפגשים פרטניים וקבוצתיים למורים, עם פסיכולוגים מאגף שפ"י, שבהם יינתן יעוץ והמורים יוכלו לעלות מקרים ונושאים בהם נתקלו ובכך לשמר ולשפר את תפקידם החשוב בזיהוי ומניעת התופעה.

לאור העובדה שמתחת לגיל 12 יש עליה במחשבות ואמירות אובדניות בקרב תלמידי בתי הספר היסודיים, יש צורך להתחיל בהפעלת התוכנית כבר בכיתות ד' בבתי הספר היסודיים.

בכיתה ז', עם כניסת התלמידים לחטיבות הביניים ולאור השינויים שחלים אצלם הקשורים לגיל ההתבגרות, תינתן בשנה זו עיקר התוכנית.

על פי דו"ח מבקר המדינה¹⁶, תוכנית למניעת אובדנות שהופעלה במספר חטיבות ביניים נחלה הצלחה חלקית בלבד מכוון שמערך התמיכה והיעוץ למורים לא היה זמין בזמן אמת ובנוסף הופעלה בחטיבות הביניים בלבד. על מנת שהתוכנית תצלח, יש לדאוג ליעוץ והכוונה של המורים, יועצי ומנהלי בתי הספר לאורך כל תקופת הפעלת התוכנית, כולל תמיכה נפשית ומקצועית לקשיים שיעלו תוך כדי התהליך. היעוץ יערך במתכונת של פגישות יזומות אחת לרבעון וכן יעוץ טלפוני/זום פרטני על פי הצורך שיעלה מהמורים בשטח. יש להפעיל את התוכנית בבתי הספר היסודיים בחטיבות הביניים ובבתי הספר העל יסודיים.

הערכת חלופות (ראה נספח 2)

השוואה וההערכה בין שלוש החלופות תתבצענה על פי הקריטריונים הבאים:

1. **תועלת** – עד כמה החלופה מצמצמת את התופעה הבלתי רצויה ומובילה להצלת חיי אדם. כתוצר משני, החיסכון למשק על כל אדם שנצלו חייו לפי תחשיב של 6.6 מיליון ₪, כפי שנקבע בנוהל פר"ת.¹⁷ הפרמטרים על פיהם תבחן התועלת הם: רמת החשיפה, של הציבור שאליה מכוונת החלופה ובנוסף,

¹⁶ מבקר המדינה, דוח שנתי 70.ב.2020, עמ' 376
¹⁷ <https://www.infocenters.co.il/rsa/multimedia/Prat2012.pdf>

ההפנמה וההנעה לפעולה בעקבות החלופה. את שני הפרמטרים הנ"ל נצרף יחדיו לבחינת התועלת. משקל התועלת : 40% (ראה לוחות 1-2).

"כל המציל נפש אחת"

החלופה תציל כ-8 אנשים. נתונים מקמפיינים קודמים, הראו שבעקבות קמפיין יש הנעה לפעולה של 2% (מבוסס על תוצאות תוכנית הנעה לפעולה שהופעלה על ידי פיקוד העורף). במקרה דן הכוונה היא להנעה לטיפול מקצועי ולשיתוף בתחושות הקשות. החיסכון למשק הוא כ-52.8 מיליון ₪.

"Meet-גברים למען החיים"

החלופה תציל כ-6 גברים בשנה. מספר הגברים המתאבדים הוא כ-300 לשנה, חישוב של הנעה לפעולה של כ-2%, מראה שבחלופה זו כ-6 גברים ייפנו לקבלת עזרה מקצועית. החיסכון למשק הוא כ-39.6 מיליון ₪.

"הושט ידך וגע בס"

מחקרים מבוקרים חשפו ירידה בשיעורי ניסיונות ההתאבדות והמחשבות האובדניות בקרב תלמידים שהשתתפו בתוכניות בית ספריות להגברת המודעות לבריאות הנפש ולאובדנות. במחקר רב מרכזי באירופה (SELYE), נמצא שהכשרה ישירה של תלמידים, הוכחה כיעילה ולימדה אותם דרכי התמודדות ובקשה לעזרה. שיטה זו אף הוכחה כיעילה יותר משימוש במורים כשומרי סף, שהם האחרונים לדעת על מצוקות גיל ההתבגרות. לאור הטאבו והבושה, המלווים את הנושא, אין מתאם של חלופה זו או אחרת באופן בלעדי במניעת מעשי האובדנות. הראיה היא תוכנית כוללת לכלל החלופות שצריכות להתבצע בחברה. החלופה תציל כ-3 צעירים בשנה. בממוצע כ-15 צעירים עד גיל 18, מתאבדים בכל שנה. מתוכם 2% ינועו לפעולה ויבקשו עזרה מקצועית, משמע כ-3 צעירים ייפנו לקבלת עזרה מקצועית. החיסכון למשק הוא כ-19.8 מיליון ₪.

2. **עלות** – עלות מחושבת בשקלים, מחושבת על פי פרויקטים דומים קודמים. משקל העלות : 30%.

(ראה לוח 2 ונספח 3)

"כל המציל נפש אחת"

התמחור נעשה בהתבסס על קמפיינים שונים שנעשו בעבר (לדוגמה קמפיין "ישראל מתייבשת"). סך העלות השנתית היא 18.5 מיליון ₪ לשנה.

"Meet-גברים למען החיים"

העלות התקבלה מתמחור הפעולות השונות כדוגמת עלות שעת ייעוץ, עלויות שיעור קבוצתי, עלויות רכזים הקמת מטה, חישוב הפסד שעות פנאי של המשתתפים. סך העלות כ- 13.8 מיליון ₪ לשנה. ישנה תוספת עלות מכיוון שהחלופה נעשית בשעות הערב, על חשבון שעות הפנאי.

"הושט ידך וגע בם"

העלות התקבלה מתמחור הפעולות השונות כדוגמת הכשרה למורים, עלות שעת ייעוץ, קבוצתי, עלויות רכזים, שעות ליווי של הפרויקט. סך העלות כ-10.5 מיליון ₪ לשנה.

3. **צדק חברתי/ערכים** – ערך החיים הוא הערך הגבוה ביותר אליו פונות שלוש החלופות. מבחינת הצדק החברתי, ייבחן אופן פניית החלופה, לחלקים רלוונטיים בציבור. משקל הצדק החברתי 10%.

"כל המציל נפש אחת"

החלופה פונה לכלל האוכלוסייה ללא הבדל, הקמפיין מתבצע במדיות שונות ובשפות שונות ועל כן הצדק החברתי הוא גבוה כי הקמפיין מגיע לכולם.

"Meet-גברים למען החיים"

מיועד לפלח אוכלוסייה מסוים- גברים בלבד ומרשויות מקומיות מסוימות, על כן מבחינת צדק חברתי הוא נמוך יותר מחלופת "כל המציל נפש אחת".

"הושט ידך וגע בם"

מיועד לפלח אוכלוסייה מצומצם – ילדים ובני נוער בבתי הספר, על כן מבחינת צדק חברתי, חלופה זו נמוכה מהשתיים האחרות.

4. **ישימות פוליטית** - בחינת החלופות, על פי החסמים שייתכן שיהיו לביצוען, ומה הסיכוי להוציא את החלופה אל הפועל. ככל שיש יותר חסמים, כך קשה יותר יהיה להוציא את החלופה אל הפועל. משקל הקריטריון 10% (ראה לוח 4)

"כל המציל נפש אחת"

הפעלת החלופה תלויה בעיקר במשרד הבריאות ובשר הבריאות העומד בראש. אין צורך בהפעלת משרדי ממשלה נוספים, אך ייתכן ויהיו מתנגדים, לדיבור פומבי על הנושא כך שהשימות בינונית.

"Meet-גברים למען החיים"

יש צורך בשיתוף פעולה עם משרדים נוספים כגון משרד הקליטה, משרד הרווחה וראשי רשויות, משרדים אלו מבינים את החשיבות בהפעלת התוכנית למניעת אובדנות. מידת תמיכה ברמה בינונית עד גבוהה לכל הגורמים המעורבים. ישימות גבוהה.

"הושט ידך וגע במ"

נדרש שיתוף פעולה בין משרד הבריאות למשרד החינוך. במקרה זה ארגון המורים יכול להיות גורם המקשה על הפעלת התוכנית. ישימות בינונית.

5. **ישימות טכנית** - בפרמטר זה תיבחן מהירות הוצאת החלופה אל הפועל. והיערכות מבחינת הקמת מערך תפעולי. משקל הקריטריון – 5%. (ראה לוחות 1-2)

"כל המציל נפש אחת"

ישימות גבוהה מכיוון שהפעלת התוכנית תלויה באור ירוק של משרד הבריאות בלבד והוצאת הקמפיין לספק חיצוני מומחה בתחום.

"Meet-גברים למען החיים"

יש צורך בהקמת מערך קורסים להסברה והפצת הידע, הכשרה של אנשי מקצוע, שיווק של התוכנית והקמת מטה לניהול הפרויקט, בנוסף נדרש כשנה להקמת המנגנון. כמו כן נדרש שיתוף פעולה אל מול ראשי הרשויות עם התאמה נכונה לאופייה של העיר ולתושביה. ישימות בינונית.

"הושט ידך וגע במ"

יש צורך בהקמת תכנית חינוכית, הכשרת המורים, יועצים ומנהלי בתי הספר להעברת הלמידה, בנוסף נדרש להקים מטה לניהול הפרויקט. ישימות בינונית.

6. **השפעות משניות** - עד כמה החלופות יכולות לגרום להשפעות משניות חיוביות על הציבור.

משקל הקריטריון – 5%

"כל המציל נפש אחת"

הקמפיין יעודד את האוכלוסייה הכללית להיות יותר פתוחה ומודעת לקבלת סיוע וטיפול נפשי במקרה של קשיים מעבר למחשבות האובדניות. השפעה ברמה בינונית.

"Meet-גברים למען החיים"

יצירת קהילה מודעת בעלת ידע ויכולת איתור וזיהוי מקרים של מצוקה נפשית, המוכנה לקחת אחריות ולהפנות לטיפול כל מי שנזקק לעזרה גם מעבר לתופעת האובדנות. ומכיוון שמדובר במשתתפים המגיעים מרצונם החופשי ההשפעה תהיה ברמה גבוהה.

"הושט ידך וגע במ"

הקניית ערכים וכישורי חיים עם יכולות התמודדות ואמצעי זיהוי של מצוקות, מגיל צעיר. הענקת כלים להתמודדות וחוסן נפשי אצל בני הנוער וצעירים. השפעה בינונית.

הערכת החלופות מבוססת על פרויקטים למניעת אובדנות שנעשו במדינות שונות.

במרבית המדינות החלופות הראו על ירידה באחוזי מעשי האובדנות - מחקר שנעשה בדנמרק הצביע על אחוז עלייה גבוה במודעות אצל הציבור שצפה בו, שבאה לידי ביטוי מעבר לידע שנרכש, גם בעליה של פניות לטיפול נפשי.¹⁸ גם ארגון הבריאות העולמי (WHO) רואה בחלופות השונות

¹⁸ The impact of a suicide prevention awareness campaign on stigma, taboo and attitudes towards professional help – seeking- Margot C A van der burgt et al. J Affect

חשיבות במלחמה בתופעת האובדנות. במסמך שהוציא הארגון¹⁹, מוזכרים חשיבות קמפיין להעלאת מודעות וחשיבות העלאת המודעות בחברה כשהאחרון מעבר להיותו מעלה מודעות בחברה וזיהוי מצבי מצוקה, גם חשוב לשינוי הסטיגמה והטאבו שמלווים את התופעה. כמו כן, ארגון הבריאות העולמי רואה חשיבות במניעת התופעה גם בבתי הספר וזאת על ידי היעזרות בצוות המורים והנהלת בית הספר.

המלצת המדיניות

בנייר מדיניות זה, לאחר בחינה של החלופות ושקלול ומדידה של כלל הנתונים אנחנו ממליצים להפעיל את החלופה "הושט ידך וגע במ", הקמת תכנית חינוכית בנושא אובדנות ומניעתה, מותאמת לילדים ולבני נוער, החל מכיתות ד' ב-75 בתי ספר יסודיים ועל יסודיים ברחבי הארץ.

יתרונותיה הבולטים הינם העלות הנמוכה ביחס לשתי החלופות האחרות, היא מטפלת בילדים ובבני נוער ומעניקה להם כישורי חיים וכישורים רגשיים וחוסן נפשי אשר ילוו אותם לאורך חייהם. המשתתפים יקבלו כלים שיקנו להם ערכים וידגישו את חשיבות הערבות ההדדית.

החלופה פונה לכמות מוגבלת של ילדים ובני נוער, על מנת להפעילה יש לרתום את משרד החינוך וארגון המורים, מבחינה זו הישימות הפוליטית בינונית ביחס לשאר החלופות. במונחים של צמצום התופעה הבלתי רצויה חלופה זו נמוכה משאר החלופות.

¹⁹ "public health action for the prevention of suicide" A FRAMEWORK World Health Organization

לוח 1 – מטריצת חלופות במונחים טבעיים

קריטריון	"כל המציל נפש אחת"	"Meet-גברים למען החיים"	"הושט ידך וגע בס"
צמצום התופעה הבלתי רצויה: הערכת הצלת חיי אדם לשנה + חיסכון למשק (במיליוני ₪)	הצלת 8 אנשים 52.8 מיליון ₪	הצלת 6 גברים 39.6 מיליון ₪	הצלת 3 צעירים 19.8 מיליון ₪
עלות כספית לשנה (במיליון ₪)	18.5 מיליון ₪	13.8 מיליון ₪	10.5 מיליון ₪
צדק חברתי	בינוני - חשיפה לכלל הציבור ללא הבדלים	בינוני - החלופה תתקיים ב- 25 רשויות ייעודיות ותתמקד באובדנות אצל גברים.	גבוה - החלופה מטפלת בילדים ובני נוער.
ישימות פוליטית	בינונית	גבוהה	בינונית
ישימות טכנית	6 חודשים	12 חודשים	12 חודשים
השפעות משניות	עידוד אוכלוסייה כללית לקבלת טיפול נפשי ללא קשר למחשבות אובדניות.	יצירת קהילה מודעת לצורך בהצלת נפשות, המוכנה לקחת אחריות ולהפנות לטיפול מי שנזקק.	הקניית ערכים וכישורי חיים וחשיבות הערבות ההדדית. הענקת כלים להתמודדות וחוסן נפשי.

לוח 2 – מטריצת חלופות במונחים בני השוואה

קריטריון	משקל	"כל המציל נפש אחת"	"Meet-גברים למען החיים"	"הושט ידך וגע בס"
צמצום התופעה הבלתי רצויה	40%	5	4	4
עלות כספית לשנה	30%	3	4	5
צדק חברתי	10%	4	3	5
ישימות פוליטית	10%	4	5	3
ישימות טכנית	5%	5	3	3
השפעות משניות	5%	3	5	4
מדד מסכם משוקלל	100%	4.1	4	4.25

לוח 3 – מטריצת ניתוח רגישות

קריטריון	משקל	"כל המציל נפש אחת"	"Meet-גברים למען החיים"	"הושט ידך וגע בם"
צמצום התופעה הבלתי רצויה	40%	5	4	4
עלות כספית לשנה	30%	3	4	5
צדק חברתי	5%	4	3	5
ישימות פוליטית	15%	4	5	3
ישימות טכנית	5%	5	3	3
השפעות משניות	5%	3	5	4
מדד מסכם משוקלל	100%	4.1	4.1	4.15

ניתוח הרגישות שם דגש על משקולת הישימות הפוליטית, אל מול משקולת הצדק החברתי. הגדלנו את משקל הישימות הפוליטית מכיוון שבחלופות "Meet-גברים למען החיים" ו"הושט ידך וגע בם", יש משקל רב לראשי הרשויות ומשרד החינוך ביחד עם ארגון המורים להוצאת החלופות אל הפועל.

לוח 4 – ישימות פוליטית

קריטריון	משקל	"כל המציל נפש אחת"	"Meet-גברים למען החיים"	"הושט ידך וגע בם"
שר הבריאות	30%	5	4	3
שר החינוך	15%	3	2	4
ארגון המורים	10%	2	2	3
מנהלי בתי ספר	10%	2	3	3
שרת הקליטה	10%	3	5	4
שר הרווחה	10%	4	4	4
ראשי רשויות	10%	3	5	4
עמותות	5%	5	5	4
מדד מסכם משוקלל	100%	3.6	3.65	3.5

נספח 1 : הלקוח - שר הבריאות – מר ניצן הורוביץ

ניצן הורוביץ, התמנה לתפקיד שר הבריאות ב-13/6/2021, בממשלה ה-36. הוא מכהן כיו"ר מפלגת מרצ מ-27/6/2019. מפלגת מרצ הינה מפלגה ליברלית, המאמינה בצדק חברתי ובזכויות האדם והאזרח.

שר הבריאות כממונה על משרד הבריאות, אחראי מתוקף תפקידו על כלל מערכת הבריאות בישראל ובתוך זה גם על בריאות הציבור. בריאות הציבור מכוונת לשיפור איכות החיים באמצעות מניעה וטיפול במחלות כולל מחלות נפש. יוזמות של בריאות הציבור – כוללות גם מניעת התאבדויות.²⁰ בשנים האחרונות, מעביר משרד האוצר תקציב למשרד הבריאות, שהינו ייעודי לטיפול בנושא האובדנות. נתון זה הוא הסיבה שנייר המדיניות הנ"ל מופנה לשר הבריאות, כי בידיו התקציב להוציא את החלופות השונות (ביחד עם משרדים רלוונטיים נוספים), אל הפועל.

²⁰ בריאות_הציבור https://he.wikipedia.org/wiki/בריאות_הציבור

תועלת – צמצום הרוגים כתוצאה ממעשי אובדנות	"כל המציל נפש אחת"	"Meet-גברים למען החיים"	"הושט ידך וגע בס"
ניקוד גבוה – הצלת 8 אנשים 52.8 מיליון ₪	ניקוד בינוני- הצלת 6 גברים 39.6 מיליון ₪	ניקוד בינוני – הצלת 3 צעירים 19.8 מיליון ₪	
עלות	ניקוד נמוך – העלות 18.5 מיליון ₪ לשנה, גבוהה מסך החלופות.	ניקוד בינוני – העלות 13.8 מיליון ₪ לשנה.	ניקוד גבוה – העלות 10.5 מיליון ₪ לשנה, נמוכה משמעותית משתי החלופות האחרות.
צדק חברתי	ניקוד גבוה – חשיפה לכלל הציבור ללא הבדלי מגזר, שפה מיקום גיאוגרפי וכו'.	ניקוד בינוני – החלופה תתקיים ב- 25 רשויות ייעודיות ותתמקד באובדנות אצל גברים.	ניקוד גבוה – החלופה תתקיים ב - 75 בתי ספר ייעודיים בשלב הראשון. ויטפל בילדים ובני נוער.
ישימות פוליטית	ניקוד בינוני – ישימות בינונית עקב התנגדות לדיבור פומבי על הנושא.	ניקוד גבוה – ישימות גבוהה, תוכנית התערבות בשלטון המקומי המעוניין לטפל בנושא.	ניקוד בינוני – ישימות בינונית, יש צורך בשיתוף פעולה של משרד החינוך ושל הסתדרות המורים.
ישימות טכנית	ניקוד גבוה- ישימות גבוהה כי ניתן להוציא את החלופה אל הפועל תוך כ-חצי שנה.	ניקוד בינוני – ייקח כחצי שנה עד שנה להוציא את החלופה אל הפועל - יש צורך במציאת רשויות שתסכמנה לשתף פעולה ולהפעיל את	ניקוד בינוני – ייקח כחצי שנה עד שנה, להוציא את החלופה אל הפועל – להגיע להסדר עם ארגון המורים ועם משרד החינוך, היכן ניתן להפעיל את החלופה

ובהמשך להעביר השתלמות למורים הנבחרים	החלופה בתחומן וכן למצוא מדריכים		
ניקוד בינוני – הקניית ערכים וכישורי חיים עם יכולות התמודדות ואמצעי זיהוי של מצוקות, מגיל צעיר. הענקת כלים להתמודדות וחוסן נפשי אצל בני הנוער.	ניקוד גבוה – יצירת קהילה מודעת בעלת ידע ויכולת זיהוי, לצורך הצלת נפשות, המוכנה לקחת אחריות ולהפנות לטיפול מי שנזקק לאו דווקא הקשור לאובדנות	ניקוד בינוני - בעקבות הקמפיין, עידוד האוכלוסייה הכללית, לקבלת טיפול נפשי ולחשיבותו עם או בלי קשר למחשבות אובדניות	השפעות משניות

אסטרטגיה	פירוט תקציבי	תקציב שנתי מלא	מ. הרווחה	מ. הבראות	מ. החינוך	המשרד לקליטת העלייה	המשרד לאזרחים ותיקים	הביטוח הלאומי	התמ"ת
	שעות טיפול של שפ"ח לבני-נוער	2,284,800 ₪			2,284,800 ₪				
	הדרכה למטפלים בשפ"ח	1,827,840 ₪			1,827,840 ₪				
	טיפול פסיכיאטרי למבוגרים	2,218,750 ₪		2,218,750 ₪					
	טיפול פסיכולוגי למבוגרים	4,733,333 ₪		4,733,333 ₪					
	טיפול פסיכולוגי למבוגרים לאחר ניסיון התאבדות	1,280,000 ₪		1,280,000 ₪					
	הכשרות למטפלים בריאות הנפש	96,000 ₪		96,000 ₪					
	הכשרות לפסיכולוגים חינוכיים	48,000 ₪			48,000 ₪				
	הכשרות ליועצים חינוכיים	96,000 ₪			96,000 ₪				
	הדרכות במרפאות לבריאות הנפש	180,000 ₪		180,000 ₪					
	ביקורי בית לזקנים לאחר ניסיון התאבדות	144,000 ₪	144,000 ₪						
	הכשרות לרופאים ראשוניים מבוגרים בקופות חולים	80,000 ₪		64,000 ₪			16,000 ₪		
	הכשרות למנחי קבוצות תמיכה לזקנים	32,000 ₪					32,000 ₪		
	קבוצות תמיכה לזקנים	120,000 ₪					120,000 ₪		
	לוגיסטיקת הכשרות: חוברות, כיתות לימוד, מולטימדיה, כיבוד, וכו'	100,000 ₪		100,000 ₪					
	סה"כ	16,371,923 ₪							
רצף טיפולי/מתאמים	תיאום טיפול בבתי-חולים לאחר ניסיון התאבדות	330,000 ₪		330,000 ₪					
	תיאום טיפול במרפאות בריאות הנפש לאחר ניסיון התאבדות או הפניה מהקהילה	720,000 ₪		720,000 ₪					
	תיאום טיפול בקופות-החולים	360,000 ₪		360,000 ₪					
	סה"כ	1,410,000 ₪							
תמיכה במשפחות	רווחה – בהתאם לקריטריונים של משרד הרווחה	3,448,360 ₪	3,448,360 ₪						
מחקר ומידע ופיתוח תכניות	מחקר ומידע ופיתוח תכניות	1,000,000 ₪		1,000,000 ₪					
כוח-אדם (מטה)	שלושה מנהלי אזורים	806,400 ₪		806,400 ₪					
	רכז הכשרות ומערכות מידע	243,600 ₪		243,600 ₪					
	רכז תקציבים ובקרה	226,800 ₪		226,800 ₪					

טבלה 4: משרד הבריאות – פריסה תקציבית רב-שנתית

אסטרטגיה	פירוט תקציבי	שנה א' 2013	שנה ב' 2014	שנה ג' 2015	שנה ד' 2016	שנה ה' 2017
אפידמיולוגיה וטיוב נתונים	הקמת אתר אינטרנט ותחזוקתו, ועדות בדיקה של מקרי התאבדות, פיתוח ותחזוקת מערך תקשורת אינטרנטי בין משרדי הממשלה השותפים	165,000 ₪	330,000 ₪	500,000 ₪	500,000 ₪	500,000 ₪
מודעות הציבור והסברה	6,000,000 ₪ לפי הצעת מחיר במכרז – קמפיין בארבע שפות במדינת השונות: טלוויזיה, אינטרנט, רדיו, שלטי חוצות וכו' + הצגה באמהרית	500,000 ₪	2,000,000 ₪	3,000,000 ₪	4,000,000 ₪	5,000,000 ₪
איתור יום (באמצעות שאלונים)	50,000 שאלונים למבוגרים * 20 ₪ לשאלון	0 ₪	200,000 ₪	300,000 ₪	400,000 ₪	500,000 ₪
הכשרת שומרי־סף (כולל מע"מ)	30 הכשרות לעובדי משרד הבריאות * 7 שעות * 400 ₪ לשעה	84,000 ₪	84,000 ₪	84,000 ₪	84,000 ₪	84,000 ₪
	20 הכשרות לעובדים ומתנדבי עמותות * 7 שעות * 400 ₪ לשעה	56,000 ₪	56,000 ₪	56,000 ₪	56,000 ₪	56,000 ₪
	הכשרת מכשירים * קב" 16 שעות * 400 ₪ לשעה	25,600 ₪	25,600 ₪	25,600 ₪	25,600 ₪	25,600 ₪
קווים חמים (אינטרנט)	לפי הצעת מחיר במכרז	112,807 ₪	341,840 ₪	854,600 ₪	854,600 ₪	854,600 ₪
הכשרת מטפלים והוצאות טיפול	1,400 בני־נוער * 4 שעות טיפול של פסיכיאטר * 150 ₪ לשעה	168,000 ₪	336,000 ₪	504,000 ₪	672,000 ₪	840,000 ₪
	1,904 בני־נוער * 10 שעות טיפול של בריאות־הנפש * 80 ₪ לשעה	304,640 ₪	609,280 ₪	913,920 ₪	1,218,560 ₪	1,523,200 ₪
	800 בני־נוער לאחר ניסיון התאבדות * 12 שעות טיפול של בריאות־הנפש * 80 ₪ לשעה	253,440 ₪	307,200 ₪	460,800 ₪	614,400 ₪	768,000 ₪
	7,396 מבוגרים * 2 שעות טיפול פסיכיאטר * 150 ₪ לשעה	443,750 ₪	887,500 ₪	1,331,250 ₪	1,775,000 ₪	2,218,750 ₪
	7,396 מבוגרים * 8 שעות טיפול פסיכולוג * 80 ₪ לשעה	946,667 ₪	1,893,333 ₪	2,840,000 ₪	3,786,667 ₪	4,733,333 ₪
	2,000 מבוגרים לאחר ניסיון התאבדות * 8 שעות טיפול פסיכולוגי * 80 ₪ לשעה	422,400 ₪	512,000 ₪	768,000 ₪	1,024,000 ₪	1,280,000 ₪
	4 הכשרות מטפלים בריאות־הנפש * 60 שעות * 400 ₪ לשעה	31,680 ₪	38,400 ₪	57,600 ₪	76,800 ₪	96,000 ₪
	15 הדרכות * 10 מרפאות לבריאות־הנפש * 3 שעות * 400 ₪ לשעה	59,400 ₪	72,000 ₪	108,000 ₪	144,000 ₪	180,000 ₪
	10 הכשרות לרופאים ראשוניים מבוגרים בקופות־החולים * 16 שעות * 400 ₪ לשעה	21,120 ₪	25,600 ₪	38,400 ₪	51,200 ₪	64,000 ₪
	לוגיסטיקת הכשרות: חבורות, כיתות לימוד, מוליטימדיה, כיבוד, וכו'	33,000 ₪	40,000 ₪	60,000 ₪	80,000 ₪	100,000 ₪
	5,500 מטופלים * 60 ₪ ל-45 דקות למטופל עבור תיאום טיפול בבתי־החולים לאחר ניסיון התאבדות	108,900 ₪	217,800 ₪	330,000 ₪	330,000 ₪	330,000 ₪
	12,000 מטופלים * 60 ₪ ל-45 דקות למטופל עבור תיאום טיפול במרפאות בריאות־הנפש לאחר ניסיון התאבדות או הפניה מהקהילה	237,600 ₪	475,200 ₪	720,000 ₪	720,000 ₪	720,000 ₪
רצף טיפולי/מתאמים	6,000 מטופלים * 60 ₪ ל-45 דקות למטופל עבור תיאום טיפול בקופות־החולים	72,000 ₪	144,000 ₪	216,000 ₪	288,000 ₪	360,000 ₪
	מחקר ומידע ופיתוח תכנית	330,000 ₪	660,000 ₪	1,000,000 ₪	1,000,000 ₪	1,000,000 ₪

אסטרטגיה	פירוט תקציבי	תקציב שנתי מלא	מ. הרווחה	מ. הבריאות	מ. החינוך	המשרד לקליטת העלייה	המשרד לאזרחים ותיקים	הביטוח הלאומי	התמ"ת
	שעות ייעוץ	₪480,000		₪480,000					
	רכבים	₪162,000		₪162,000					
	סה"כ	₪1,918,800							
כוח"אדם (מ. החינוך)	רכז התכנית במשרד החינוך	₪268,800			₪268,800				
	ימי הדרכה למדריכות שפ"ח	₪168,000			₪168,000				
	ימי עיון	₪22,500			₪22,500				
	סה"כ	₪459,300							
תכנית מניעה	שיעורי כישורי חיים - משרד החינוך	₪3,507,672			₪3,507,672				
משרד התמ"ת	משרד התמ"ת	₪500,000							₪500,000
הנהלה וכלליות	מנהל תכנית	₪420,000		₪420,000					
	רכב	₪54,000		₪54,000					
	מזכירות	₪235,200		₪235,200					
	מנהלות חשבונות בחצי משרה	₪84,000		₪84,000					
	הוצאות משרד	₪120,000		₪120,000					
	סה"כ	₪913,200							
	סה"כ כללי	₪40,225,455	₪4,200,360	₪24,065,483	₪9,103,612	₪428,000	₪1,628,000	₪300,000	₪500,000

רשימת מקורות

1. אברמי שירלי, "תוכניות לאומיות למניעת התאבדות", הכנסת, מרכז המחקר והמידע 2013
2. בריאות_הציבור <https://he.wikipedia.org/wiki/>
3. גולדברגר נחמה, אבורבה מרים, חקלאי ציונה, "אובדנות בישראל", משרד הבריאות, 2020
4. זהבי איציק, ג'וינט ישראל "סיכום והמלצות לתוכנית לאומית למניעת התאבדות", 2014 www.ashalim.org.il
5. זלצמן גיל, התאבדות: אפידמיולוגיה, אטיולוגיה, טיפול ומניעה, עיתון הרפואה, כרך 158, חוב' 7 יולי 2019
6. לוי-בלז יוסי, "מי שרוצה להתאבד – יתאבד, אסור להתערב לאדם בחייו האישיים, ורצוי לא לדבר על כך כדי לא לעודד אחרים. הערה על השבוע למניעה וטיפול באובדנות", 2019. <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5631915,00.html>
7. לינדר רוני "המכה עוד תבוא", The Marker, ינואר 2021, <https://www.themarker.com/news/health/premium-MAGAZINE-1.9491005>
8. מבקר המדינה, "היבטים ביישום התוכנית הלאומית למניעת התאבדויות – פעולות משרדי הממשלה", דוח שנתי 70.ב.2020
9. משרד התחבורה, נוהל פר"ת, 2012 <https://www.infocenters.co.il/rsa/multimedia/Prat2012.pdf>
10. נדב עידית, לשכת המשנה למנכ"ל, משרד הבריאות, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 19 בנובמבר 2019.
11. וייסבלאי אתי, "אובדנו ב בילדים ובני נוער" הכנסת, מרכז המחקר והמידע, 2011,
12. פלג-גבאי מרב "נתונים על אובדנות ועל פנייה לטיפול נפשי בישראל בשנת התפרצות מגפת הקורונה" הכנסת, מרכז המחקר והמידע, 2021,
13. פלג-גבאי מרב, "סוגיית ההערכה של תוכניות לאומיות ושל אסטרטגיות למניעת אובדנות" הכנסת, מרכז המחקר והמידע, 2020,
14. שטרקמן רותם, "מתאבד מתלבט עד הרגע האחרון. גם אחרי שהוא קופץ", <https://www.themarker.com/news/premium-1.9200259>

15. Deady M., Harvey S.B., Tye M., Boydell K., Petrie D. Yip K., , Lavender I., Christensen H., "What can be done to decrease suicidal behavior in Australia?", 2020.
16. Levi-Belz Yossi, Gamliel Eyal, "Effect of Relative Versus Absolute Quantitative Messages Regarding Suicide on the Perceived Severity of the Phenomenon", 2020.
17. Van der burgt Margot C A et al. J Affect, The impact of a suicide prevention awareness campaign on stigma, taboo and attitudes towards professional help seeking, 2021.
18. World Health Organization, "National suicide prevention strategies" 2018